

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	سخنی با خوانندگان
۳	فصل اول: آشنایی با تخیل و نسبت آن با خیالی نگاری
۳	خیال چیست؟
۶	تخیل
۱۳	تاریخچه خیالی نگاری و دسته‌بندی موضوعی در آن
۱۳	داستان شکل‌گیری خیالی نگاری
۲۴	دسته‌بندی موضوعی در نقاشی خیالی نگاری
۲۵	تصویرگری انبیا و اولیا
۲۸	شمایل‌سازی
۴۷	فصل دوم: عناصر بصری در خیالی نگاری
۴۷	طراحی
۵۸	رنگ
۶۱	زمان و مکان
۶۵	نماد در خیالی نگاری
۷۱	نور و سایه‌روشن در خیالی نگاری
۷۳	هم‌پوشانی وقایع ملی و مذهبی در خیالی نگاری
۸۱	فصل سوم: آشنایی با شیوه‌های خیالی نگاری و هنرمندان آن
۸۱	انواع نقاشی خیالی نگاری براساس زمینه و نوع بستر کار
۸۲	نقاشی قهوه‌خانه‌ای
۸۶	موضوعات نقاشی قهوه‌خانه‌ای

صفحه	عنوان
۹۴	جزئیات و عناصر بصری در نقاشی قهوه‌خانه‌ای
۹۴	طراحی در نقاشی قهوه‌خانه‌ای
۹۶	رنگ در نقاشی قهوه‌خانه‌ای
۹۷	ترکیب‌بندی در نقاشی قهوه‌خانه‌ای
۱۰۳	تزئین در نقاشی قهوه‌خانه‌ای
۱۰۳	بوم‌سازی در نقاشی قهوه‌خانه‌ای
۱۰۴	هنرمندان نقاشی قهوه‌خانه‌ای
۱۰۵	علیرضا قوللر آقاسی
۱۰۵	حسین قوللر آقاسی
۱۰۹	محمد مدبر
۱۱۲	فتح‌الله قوللر (یراقچی)
۱۱۳	عباس بلوکی فر
۱۱۵	حسن اسماعیل‌زاده (چلیپا)
۱۱۷	حسین همدانی
۱۱۹	محمدجواد حمیدی
۱۲۱	محمد فراهانی
۱۲۲	علی اکبر لرنی
۱۲۳	بیوک احمری
۱۲۴	جواد عقیلی
۱۲۶	پرده‌درویشی
۱۲۷	فرنگی‌سازی
۱۳۰	عیدی‌سازی
۱۳۶	نقاشی پشت شیشه
۱۴۱	خصوصیات و تفاوت‌های نقاشی در پشت شیشه و روی شیشه
۱۴۲	موضوع در نقاشی پشت شیشه
۱۴۳	شمایل‌نگاری و داستان‌های مذهبی در نقاشی پشت شیشه
۱۴۹	خط - نقاشی در پشت شیشه
۱۵۱	داستان‌های حماسی شاهنامه و افسانه‌های قدیمی در نقاشی پشت شیشه
۱۵۲	نقاشی‌های تزئینی گل و مرغ در نقاشی پشت شیشه

صفحه	عنوان
۱۵۳	منظره‌ها و دورنماها در نقاشی پشت شیشه
۱۵۴	چهره‌سازی از افراد (شبه‌نگاری)
۱۵۵	عناصر در نقاشی پشت شیشه
۱۵۵	طراحی در نقاشی پشت شیشه
۱۵۷	رنگ در نقاشی پشت شیشه
۱۶۰	اصول ترکیب‌بندی در نقاشی پشت شیشه
۱۶۲	شیوه‌های اجرا در نقاشی پشت شیشه
۱۶۶	هنرمندان نقاشی پشت شیشه
۱۶۶	فتح‌الله قوللر آقاسی
۱۶۸	بیوک احمری
۱۶۹	محمد فراهانی
۱۷۱	قربانعلی قربانی و احمد قربانی
۱۷۲	مهین عظیما
۱۷۴	منیر شاهرودی فرمانفرمائیان
۱۷۶	نقاشی دیواری
۱۸۶	شیوه اجرا در نقاشی روی گچ
۱۹۱	موضوع در نقاشی روی گچ
۱۹۶	عناصر در نقاشی روی گچ
۱۹۶	طراحی در نقاشی روی گچ
۱۹۹	رنگ در نقاشی روی گچ
۲۰۰	ترکیب‌بندی در نقاشی روی گچ
۲۰۳	هنرمندان نقاشی روی گچ
۲۰۴	عنایت نقاش
۲۰۴	میرزا احمد نقاش
۲۰۷	ابراهیم خان نقاش
۲۰۸	حاج محمد حسن نقاش
۲۰۹	تصویرگری در هنر کاشی‌سازی
۲۱۶	مراحل اجرایی نقاشی روی کاشی
۲۱۶	تهیه کاشی
۲۱۸	نقاشی روی کاشی

صفحه	عنوان
۲۱۸	انواع کاشی از نظر نقاشی
۲۱۸	کاشی زرین فام
۲۱۹	کاشی مینا (هفت رنگ)
۲۲۱	کاشی زیررنگی (زیرلعابی)
۲۲۲	کاشی رورنگی (روی لعاب)
۲۲۳	کاشی معرق
۲۲۵	مضامین و روایات تصویری
۲۳۰	عناصر در نقاشی روی کاشی
۲۳۰	طراحی
۲۳۱	رنگ
۲۳۲	ترکیب بندی
۲۳۶	هنرمندان کاشی نگار
۲۳۶	میرزا عبدالرزاق
۲۳۸	علیرضا قوللر آقاسی
۲۳۹	علی محمد اصفهانی
۲۴۲	نقاشی کتب چاپ سنگی
۲۴۵	چاپ سنگی چیست؟
۲۴۵	تاریخچه اولین کتاب‌های چاپ سنگی
۲۴۹	ورود چاپ‌های ماشینی به ایران
۲۵۱	تزئینات اولیه و طراحی در نخستین کتاب‌های چاپ سنگی
۲۵۳	استقبال از نسخه‌های چاپ سنگی
۲۵۶	انواع تصاویر چاپ سنگی
۲۶۳	تأثیر مسائل فنی در کیفیت تصاویر چاپ سنگی
۲۶۵	تنوع تصاویر و تعدد مضامین در کتاب‌های چاپ سنگی
۲۷۰	فنون اجرایی چاپ سنگی
۲۷۵	افراد متخصص در کارگاه‌های چاپ
۲۷۶	اولین روزنامه‌های مصور
۲۷۶	روزنامه اخبار
۲۷۷	روزنامه اخبار دارالخلافة طهران

صفحه	عنوان
۲۷۸	روزنامه وقایع اتفاقیه
۲۷۹	روزنامه دولت علیه ایران
۲۸۲	روزنامه‌های چاپخانه سیار
۲۸۳	روزنامه شرف
۲۸۴	روزنامه شرافت
۲۸۵	روزنامه کشکول
۲۸۸	ویژگی‌های تصویرسازی و صفحه‌آرایی چاپ سنگی
۲۸۹	هنرمندان چاپ سنگی
۲۸۹	صنیع‌الملک
۲۹۰	میرزا علیقلی خوبی
۲۹۲	سخن پایانی
۲۹۴	منابع
۲۹۸	مؤخره
۲۹۸	اهمیت خیال
۲۹۸	فرق خیال با تخیل
۲۹۹	روش‌شناسی و قلمرو بحث خیال
۳۰۰	واژه‌شناسی خیال
۳۰۳	چیستی خیال

سخنی با خوانندگان

در فرهنگ غنی و هنرهای سنتی ایران، «خیالی‌نگاری» بخشی ارزشمند از تاریخ ملی و هویت این سرزمین را به خود اختصاص داده است. این واژه و تقسیمات ساختاری آن، اگرچه بیشتر از دوران قاجار در فرهنگ و زبان هنر ما ظهور گسترده یافته و هم‌زمان با جنبش مشروطه‌خواهی در ایران معنایی متفاوت با دیگر رویکردهای هنری رایج در جامعه به خود گرفته است اما مبادی و مفاهیم اولیه آن ریشه در تاریخ تمدن، اعتقادات دینی، باورهای مذهبی، اساطیر و افسانه‌های محلی داشته است و به تعبیری با ادبیات این خاک پیوندی ناگسستنی دارد.

از سوی دیگر، «خیالی‌نگاری» نیز همچون دیگر هنرهایی که با ذهن و خلاقیت هنرمند تجسم یافته و حضوری عینی می‌یابد در ذات خود با خیال انسان شکل می‌گیرد و تفاوت ساختاری با دیگر شیوه‌هایی چون نقاشی، نگارگری، تصویرسازی و حتی شعر، داستان یا موسیقی ندارد. اما در تقسیم‌بندی واحدهای درسی نظام آموزش رسمی و دانشگاهی امروزه، «خیالی‌نگاری» نام واحدی از دروس پایه در رشته کتابت و نگارگری است که دانشجویان را با انواع هنرها و شیوه‌هایی آشنا می‌کند که در این دسته‌بندی قرار گرفته است.

متأسفانه به رغم گستره وسیع تاریخی در هنر خیالی‌نگاری و تداوم حضور آن تا عصر حاضر، جدای از تعدادی مقاله، طرح‌های پژوهشی و پروژه‌های دانشگاهی پراکنده، متنی مدون و مطابق با شرح درس ارائه‌شده توسط کارشناسان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای آموزش این واحد درسی تدوین و تألیف نشده است. لذا نویسندگان این کتاب به حکم وظیفه حرفه‌ای، تجربیات آموزشی و علاقه شخصی این مهم را بر خود فرض دانستند و با وجود کمبود مراجع و محدودیت‌های

موجود اقدام به تألیف کتاب *آشنایی با خیالی‌نگاری* کردند. امید است که این پژوهش که پیشکشی است ناچیز به دستان هنرمند و ذهن خلاق و روح والای تمامی خیالی‌سازان، برای خوانندگان و به ویژه هنرجویان هنرهای سنتی و دانشجویان رشته‌های کتابت و نگارگری، هنرهای اسلامی، صنایع دستی و نقاشی مفید واقع شود و زمینه‌ای برای شناخت عمیق‌تر از ارزش‌های نقاشی ایرانی باشد.